

4. Кофанов А.В. Експертні помилки при проведенні судово-балістичних експертиз. Науковий потенціал України. 2007. URL : <http://intkonf.org/288/>

5. Шевченко Д.М. Актуальні питання дослідження зразків зброї та конструктивно схожих із нею виробів. Всеукраїнська науково-практична конференція «Теорія і практика судової експертизи і криміналістики». 2018. С.396 URL : https://dsum.edu.ua/upload/doc/konf_27.02.2018_3.pdf

Патик Андрій Анатолійович,
начальник Науково-дослідної
лабораторії з проблем
криміналістичного забезпечення та
судової експертології Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

Патик Леся Леонідівна,
доцент кафедри криміналістики та
судової медицини Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

ВИМОГИ ДО ЗРАЗКІВ ДЛЯ ПОРІВНЯЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ, ЩО НАДАЮТЬСЯ ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСОБИ ЗА ПОЧЕРКОМ

У розслідуванні багатьох кримінальних правопорушень велике значення відіграє судово-почеркознавча експертиза. Саме завдяки проведенню такого виду досліджень можливо встановити особу, яка виконала рукописний текст та умови у яких його було виконано, що у свою чергу значно впливає на процес розслідування. Серед завдань почеркознавчого дослідження особливої уваги потребує ідентифікація особи за почерком, оскільки вимагає певної кількості порівняльного матеріалу. Аналіз експертної практики уможливив дійти висновку, що на такий вид дослідження надходять матеріали не у повній мірі, не в тому об'ємі, що є бажаним для повного, всебічного вивчення почеркового матеріалу.

Ідентифікація за почерком – це встановлення конкретного виконавця тексту (текстів), виконання однією особою різних текстів, окремих фрагментів тексту, текстів тощо. Однак, не можна не зазначити, що ідентифікація не завжди є можливою. Внаслідок низки причин експерт не в змозі ідентифікувати певний почерк, зокрема якщо: відносно невеликий обсяг об'єктів ідентифікації; конструктивно проста побудова почерку; текст виконано уповільненими рухами з елементами малювання; нечіткість виконання письмових знаків (різко прискорений запис); технічне

підроблення об'єкта дослідження (під копірку перебиванням, циркуль, лінійка, трафарети тощо); недостатня кількість однойменних графічних знаків для порівняння їх у різних об'єктах [1, с. 175].

Щоб провести ідентифікаційні дослідження за почерком слід експерту надати певні об'єкти. Насамперед, це досліджувані документи, які містять почерк особи (у криміналістиці їх прийнято називати об'єктами, що ідентифікують), а також порівняльний матеріал (об'єкти, за допомогою яких ідентифікують) – зразки.

Досліджуваний об'єкт – це документ з рукописом (текстом та (або) підписом), що викликає сумніви щодо виконання рукопису конкретною особою, потребує встановлення умов виконання рукопису тощо. У свою чергу, зразки почерку – це рукопис (текст та (або) підпис) конкретної особи, який надається експерту особою або органом, що призначив експертизу, як порівняльний матеріал [2, с. 6].

Від якості та кількості наданого експерту порівняльного матеріалу і залежить результат проведеного дослідження. Звичайно, на результат дослідження впливають і сам об'єкт дослідження і застосовані експертом методи вивчення об'єктів, однак без належного порівняльного матеріалу процес ідентифікації зводиться до мінімуму або ж взагалі не може відбутися.

Зразки для порівняльного дослідження бувають трьох видів, зокрема: вільні, умовно-вільні та експериментальні. Аналізуючи криміналістичну літературу [1, с.29; 2, с. 7; 3, с.193 та інші] слід зазначити, що **вільними зразками** називаються тексти (підписи), виконані особою самостійно, власноручно, не пов'язані з кримінальним процесом (їх походження зазвичай пов'язане з подією, що передувала вчиненню злочину та відкриття кримінального провадження); **умовно-вільними зразками** – такі тексти (підписи), виконані особою, що виникли вже під час розслідування кримінального правопорушення (наприклад, пояснення, власноручно написані показання, скарги тощо); **експериментальні зразки** становлять собою тексти (підписи), що виконуються особою під диктування чи самостійно у присутності особи, яка здійснює відібрання порівняльного матеріалу спеціально для експертизи.

Найбільш інформативними для порівняльного дослідження є вільні зразки, оскільки вони відображають справжні ознаки почерку особи, це пов'язано з тим що особа писала не усвідомлюючи, що такі записи будуть використовуватися для дослідження. Тому, саме такому виду зразків для порівняльного дослідження слід приділяти більше уваги. А це означає, що не просто слід витребувати відповідні зразки почерку, а ще й слід звертати увагу на сам почерковий матеріал, його зміст, встановити чи підходить він. Оскільки експерту слід порівнювати як сам текст в загальному, його розміщення, форму тощо, так і окремі букви, їх елементи, тому йому необхідні документи з почерком, де присутні такі ж слова, словосполучення, букви, елементи букв, що і у досліджуваному почерку.

Наведемо коротко, вимоги яким мають відповідати зразки для

порівняльного дослідження почерку особи, зокрема такі: достовірність (тобто ініціатор проведення експертизи має бути впевненим у тому, що витребувані чи відібрані зразки почерку належать конкретній особі); достатності (кількість почеркового матеріалу має бути за обсягом достатня для забезпечення зіставлення ознак досліджуваного почерку. Рекомендованою кількістю вважається не менше 15 аркушів); зразки мають повно відображати властивості досліджуваного об'єкта (написані тією ж писемною мовою та письмовими знаками, максимально бути наближеними до досліджуваного тексту за: часом та умовами його виконання, видом документа та текстом, видом матеріалів письма (папір, олівець, кулькова ручка тощо), його змістом та цільовим призначенням).

Під час призначення судово-почеркознавчої експертизи рекомендуємо користуватися Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень затверджену Наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 [4]. Саме цей документ містить більш повну інформацію не лише про поняття та завдання судово-почеркознавчої експертизи, але й вимоги до всіх видів зразків для порівняльного дослідження.

Наведені вимоги до зразків почерку для порівняльного дослідження є вкрай важливими, виконання яких є обов'язковим, оскільки від цього залежатиме весь процес експертного дослідження рукописного тексту та результат такої діяльності. Якісними та у достатній кількості наданими порівняльними зразками відкриваються можливості експерту для відповіді на ті питання, що поставлені ініціатором призначення судово-почеркознавчої експертизи. Тим самим здійснюється вплив на встановлення істини у кримінальному провадженні.

Список використаних джерел

1. Когутич І. І. Криміналістика: Курс лекцій. – К.: Атіка, 2008. – 888 с.
2. Методика судово-почеркознавчої експертизи (загальна частина) / ДНДЕКЦ МВС України; Уклад. К. М. Ковальов, З. С. Меленевська, Н. Г. Шпакович. – К., 2008. – 34 с.
3. Криміналістика: учебник / под ред. д.ю.н., профессора В. Д. Зеленского и д.ю.н., профессора Г. М. Меретукова. – СПб, Издательство «Юридический центр», 2015. – 704 с.
4. Про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень; Міністерство юстиції України; Інструкція № 53/5 від 08.10.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0705-98>.